

OV KSČM DOMAŽLICE

Paneláky nejsou králíkárny, ale domov milionů lidí

Jiří Janouškovec (HaNo 16. 7. 2010)

Někdy v roce 1990 to tuším bylo. Tehdejší československý prezident Václav Havel se proletěl nad pražskými sídlišti a velkopansky je označil za králíkárny.

Dodnes mu to uživatelé panelových domů neodpustili. I když někteří jeho názor s typickou českou opatrností vnímají jako »odvážný« postoj z nadhledu bohatého muže.

Kritici panelové výstavby, z nichž většina nikdy v paneláku nebydlela, si rychle osvojili Havlův názor. Ale žádný z nich nic lepšího pro dostupné bydlení lidí s nízkými a středními příjmy nenabídl. Snad kromě stavby satelitních městeček v okolí měst a obcí na zelené louce. Ať se vydáte z města na kteroukoliv světovou stranu, všude bují zastavování zelených ploch domky, často velmi nevkusnými a do našeho prostředí se nehodícími. Vznikají tam nejen »řadovky«, obvykle patrové domky nalepené jeden na druhý s úzkým proužkem zeleně před domem v cenách kolem tří milionů korun, ale i podnikatelská monstra obehnaná vysokými zdmi a střežená kamerami či bezpečnostními agenturami. Jejich cena se pohybuje i v řádu desítek milionů korun a jejich vzhled sebevědomému »Já na to mám...«, a jejich kulturní hodnota je prachmizerná.

A navíc - jeden věžový dům o 10 patrech má zpravidla 40 bytů. Zabere nepatrný zastavený prostor. Rozhodně menší než 40 domků postavených jeden vedle druhého. V našem státě určitě nemáme přebytek volné půdy vhodné k výstavbě. Svoji daň si z ní vybírají dálniční a silniční stavby, ošklivé krabice hypermarketů a jiných jim podobných staveb, stavby průmyslových areálů atd.

Z toho plyne celkem logický závěr: Tak jako v minulosti (tedy za socialismu) se stavební firmy snaží stavět nová sídliště, možná jen náhodou podobná těm, která již známe. Využívají k tomu pozemků v těsném sousedství již existujících sídlišť, protože mohou využít již excitující inženýrské sítě, na které se relativně snadno mohou připojit.

Trocha historie

Kritici panelové výstavby v Československu zřejmě netuší, že její počátky leží na přelomu 19. a 20. století, a to v zemi, kde by to rozhodně nečekali – v USA. Panelovou technologii údajně vynalezl Tomáš Alva Edison. Ano, onen slavný vynálezce, který svými nápady posunul technický pokrok lidstva dopředu. Ten jako první nechal touto technologií vystavět sídliště s několika desítkami bytů pro dělníky. Ostatně i později, a nejen v USA, ale i řadě západoevropských zemí, využili politici k řešení nedostatku bytů pro sociálně slabší skupiny obyvatel, ale i pro tzv. střední třídu, panelovou výstavbu v rámci sídlištních celků. Výstavba byla levná a rychlá, životnost domů relativně vysoká (byla odhadována na 50 let). Nájemné v nich odpovídalo možnostem nájemců. Nové domy nevyžadovaly v prvních letech existence vysokých nákladů na údržbu.

Panelová výstavba měla přispět a také přispěla k řešení bytových problémů i v Československu. Odborníci vymýšleli různé technologie, které by v budoucnu mohly být využity. Nejvíce bytů bylo v Československu různými technologiemi postaveno v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století.

První panelák

V České republice je považován za počátek panelové výstavby rok 1940. V tomto roce byl zahájen vývoj panelů firmou Baťa. Nejprve bylo v období války postaveno několik experimentálních dvojdomků s výrobou panelů přímo na staveništi. Po válce se pokračovalo s vývojem ve Zlíně a začala výstavba jedno až třípodlažních dvojdomů. V roce 1952 bylo vývojové pracoviště přesunuto do Ústavu montovaných staveb v Praze. Od roku 1953 započala systémová výstavba, kdy jednotlivé soustavy dostávaly svá označení.

První pětipodlažní dům nesl označení G40. V tomto domě se nacházelo 40 bytů, a proto právě toto označení. Dům z panelů byl ve své podstatě pouze čtyřpodlažní a páté suterénní podlaží (ztužující bylo provedeno jako monolitické.

První pokusná panelová stavba byla postavena v roce 1953 v Praze-Ďáblicích, nájemníci se do ní stěhovali až 1. července 1955. Byl pro ni vyvinut nový konstrukční systém (tzv. skeletopanel), jehož duchovním otcem byl Miloslav Wimmer. Projekt vypracoval již v roce 1948 a nazval jej T16, což označovalo typ stavby, který typizované výstavbě umožňoval budovat velkoryseji pojaté vnitřní prostory. Při stavbě domu byla použita řada velmi objevných konstrukčních řešení. Například odlehčený stropní panel. Novinkou byl i ornamentálně řešený povrch panelu, který zlepšoval jeho technologické vlastnosti.

Tak jako vše nové, i tato stavba se potýkala s řadou překážek a kritických názorů odborné veřejnosti. Ty vyvrátil uznávaný odborník v oboru betonových staveb akademik Stanislav Bechyně. Potvrdil, že původní zkoušky stavby jsou pravdivé a skelet smontovaný z jednotlivých panelů poskytuje dostatečnou, totiž až jedenáctinásobnou bezpečnost. Tento dům podobně jako řada dalších postavených v padesátých letech v různých městech neměl plochou, ale sedlovou střechu, panely kryla omítka.

Panelák, jehož 55. výročí existence jsme si počátkem července připomenuli, prošel rekonstrukcí a dodnes jeho pohodlí využívají spokojení uživatelé. To platí i o řadě dalších podobných staveb, ať již byly postaveny ve Zlíně, Chebu, na pražském Pankráci a jinde. Jejich technologie se však změnila. Železobetonový skelet byl drahý a neumožňoval masovou výrobu. Jednotlivé díly byly totiž vyráběny na místě stavby, což nebylo příliš efektivní.

Masová panelová výstavba

Znovu třeba připomenout, že bytové problémy svých občanů prostřednictvím panelové výstavby řešila celá Evropa. Panelová sídliště jsou v Norsku, Švédsku, Německu a leckde jinde. Pravda, ke stavbě bytových domů byly využívány různé technologie. Po řadě z těch, které byly v Československu vyvinuty, posílňovali i zahraniční firmy. Nejvíce panelových domů se u nás postavilo v letech 1958 až 1990. Ze statistiky plyne, že v roce 1985 vzniklo panelovou technologií až 99 procent všech nových bytů v bytových domech. Domy stavěl stát, města, obce, ale i bytová družstva. Na okrajích velkých měst vznikla velká sídliště. V Praze například Jižní Město či Prosek a jiná sídliště, v Brně Bohunice, v Bratislavě Petržalka.

V České republice bydlí v panelových domech zhruba tři miliony lidí. Bytů je v nich 1,2 milionu. Zhruba 700 tisíc paneláků je starších než 35 let a většina z nich potřebuje modernizaci.

Podle původních úvah byla životnost panelových domů určena na 40 let, odborníci však konstrukcím dávají spolehlivou budoucnost v délce 50 let. Pravděpodobně však bude, při dobré údržbě, mnohem delší.

Rychlost staveb a relativně nízká cena byla někde na úkor kvality. Největším problémem byla a je nedostatečná tepelná izolace obvodových plášťů a střechy domů. Tento problém je v současné době řešen zateplováním a také výměnou klasických dřevěných oken za okna plastová. Dlužno dodat, že postupně dožívají i bytová jádra, změnu vyžaduje nejen rozvod elektrické energie, ale též rozvody vody a kanalizace. Prostě nájemci a majitelé domů musí do rekonstrukcí investovat.

Výhodou všech sídlišť a panelových domů, jedno, v kterém městě či obci, je centrální vytápění a centrální zdroj teplé vody. Pravda – ceny za tyto služby se místo od místa odlišují, ale vesměs jsou relativně přijatelné.

Pan Havel a jeho příznivci pravděpodobně nevěřicně zírají na ceny, které jsou lidé ochotni zaplatit za tzv. králíkárny, tedy byty v panelových domech. Podle místa se pohybují od tří set tisíc za garsonku až do tří a více milionů korun. Cena souvisí i s dostupností dopravy a služeb. Ta je obvykle zajímavá i pro bohatce, kteří si byty na sídlištích kupují. Bydlení v panelácích je však dobrým řešením i pro sociálně slabší vrstvy obyvatel.

Socialistické Československo dalo svým občanům šanci dobře bydlet. Přes řadu chyb a nedostatků, které nesporně panelové domy měly a některé z nich ještě mají, jsou byty v panelácích dobrým tržním artiklem.